



Bakonysárkányi Fekete István  
Általános Iskola  
OM azonosító: 201009  
2861 Bakonysárkány Béke út 54.  
Tel.: 34/377 122  
E-mail: [igazgato@sarkanysuli.hu](mailto:igazgato@sarkanysuli.hu)

---



# ETIKA

## HELYI TANTERV

### 1-4. évfolyam

az 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelettel módosított, A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet alapján készített kerettantervre épülve

évfolyam	1.	2.	3.	4.
heti óraszám	1	1	1	1
éves óraszám	36	36	36	36

**KÉSZÍTETTE:** Malcsik Józsefné  
Szőke Ágnes  
Buda-Rác Éva

**JÓVÁHAGYÁS IDŐPONTJA:** 2020. augusztus 31. (1-2. évfolyam)  
2021. február 01. (3-4. évfolyam)

**JÓVÁHAGYTA:** Benisné Manner Melinda intézményvezető

Az etika tantárgy alapvető célja az egyéni és közösségi identitás formálása, stabilizálása, az egyének és a csoportok közti együttműködés megteremtése. Ehhez járulnak hozzá a kulturális hagyományokban gyökerező erkölcsi elvek, társas szabályok megismertetése, az egyén gondolkodásában formálódó, a szocio-emocionális készségek fejlesztése.

A tantárgy magába foglalja az ember fontos viszonyulásait társaihoz, közösségeihez, környezetéhez és önmagához. Ezzel olyan szintézist kínál a tanulónak, amelyben eddigi személyes tapasztalatait és a más területeken megszerzett ismereteket reflektív módon vizsgálja. A tartalom szorosan kötődik más tantárgyak fejlesztési területeihez is.

Az erkölcsi nevelés fő célja a tanuló erkölcsi érzületének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztése, a tanuló segítése a társas szabályok, a viselkedésminták azonosításában és saját alakuló értékrendjének tudatosításában. Az egyént és a közösségeket érintő etikai elvek és az ezekből következő kérdések felismerése az árnyalt, a másik ember vagy csoport szempontjait is megértő gondolkodást fejleszti.

Az etika tantárgy felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, miközben saját tudását vizsgálja és fejleszti. Eszközei a kérdezés, a rejtett nézetek és a dilemmák feltárása, az érvelés, a meggyőzés, a meggyőződés, a társadalmi normák és közösségi értékek értelmezése.

A tananyag alapvető értékeket közvetít. Ezek a segítség, megértés, együttérzés, törődés, szabadság, felelősség igazságosság, becsületesség, méltányosság, tolerancia, önazonosság. Ezek a tanuló lelkiismeretének fejlődését szolgálják. A témák feldolgozása a tanulót megfontolt döntésre, kulturált véleményalkotásra és felelős tevékenységekre készíteti.

A tanulóközösség tevékenységei mintát nyújtanak arra, hogy milyen érzelmi-, érdekkonfliktusok és viselkedésmódok segítik vagy akadályozzák az együttműködést. Az ajánlott tantárgyi tartalmak és tanulói tevékenységek olyan képességeket is fejlesztenek, melyek a tanulót az életvezetésében sikeressé és tudatosabbá, társai és környezete problémái iránt érzékenyebbé tehetik, erősítik identitását, aktív társadalmi cselekvésre készítetik és segítik a nehéz helyzetek megoldásában.

Az etika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti: **A tanulás kompetenciái:** A tantárgy keretében alkalmazott módszerek elősegítik az aktív tanulóvá válást, a tanulás tervezését, az egyéni tanulási stílus kialakítását és a tanulási útvonalak felfedezését, a mérlegelő gondolkodást, a belső motiváción nyugvó cselekvést, a célok elérése iránti elkötelezettséget.

**A kommunikációs kompetenciák:** A kommunikációs kompetenciák formálása során a tanuló gyakorolja az érzelmek kommunikálásának, az empátián nyugvó értő figyelemnek, az álláspontok asszertív megjelenésének, az erőszakmentes kommunikációnak, valamint a társas konfliktusok kezelésének kommunikációs technikákat igénylő változatait.

**A digitális kompetenciák:** A digitális kompetenciák fejlesztését támogatja a projektmunkák szervezése, megvalósítása, az elvégzett feladatok digitális eszközökkel történő bemutatása. A virtuális térben kialakult közösségek tagjainak viselkedését befolyásoló etikai szabályok felismerése. A digitális önkifejezés, a közösségi oldalakon történő önmegjelenítés, az információk kezelése. A tartalom digitális megosztásával kapcsolatos etikai kérdések köre számtalan fejlesztési lehetőséget rejt magában.

**A matematikai, gondolkodási kompetenciák:** A gondolkodási készségeket fejlesztik azok a tanulási tevékenységek, amelyek különböző élethelyzetek, információforrások, médiatartalmak elemzését igénylik. A különböző esettanulmányi példákban és a valóságos élethelyzetekben felmerülő etikai problémák, konfliktusok és a szabályok felismerése közben a tanuló elemző, problémamegoldó, mérlegelő gondolkodás alkalmazásával vizsgálja az események bekövetkezésének feltételeit. Átalakítja a szerzett információt, következtetéseket von le, magyarázatot keres, rendszerezést végez.

**A személyes és társas kapcsolati kompetenciák:** A tantárgy támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkétség, az elkötelezettség kialakulását, és a teljesítmény javítására való törekvést. A gyakorlatok során az érzelmek felismerésének és kifejezésének, az érzelmi állapotok szabályozásának, a társas helyzetek észlelésének, a konfliktusok kezelésének és a döntéshozatali készségeknek a fejlesztése válik hangsúlyossá.

**A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái:** A tanulók

önállóan vagy csoportosan lehetőséget kapnak kreatív alkotások tervezésére, készítésére, projektfeladatok szervezésére, kivitelezésére. A szocio-emocionális készségek fejlesztése drámajátékkal, szerepjátékkal valósul meg, az érzelmek kifejeződése zenei produkciókban, vizuális alkotásokban ölt testet. A tudatosság erősítését segítik elő azok a feladatok, amelyekben kulturális hagyományok megismerésére kerül sor.

#### **Az etika kerettanterv főbb pedagógiai alapelvei:**

- A tanulók komplex személyiségfejlesztése, értelmi, érzelmi, társas-lelkületi formálás és a cselekvő magatartásra, viselkedésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktivizálása a belső motiváció felkeltése és ébren tartása.
- Célrendszere és ajánlásai élményt adók, személyiséget, meggyőződést formálók.
- A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit. Valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoportok egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
- Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.
- Fontosnak tartja a nevelés három színterét (család, iskola, társadalom).
- Ebben a tantervben elsődleges az érzelmi, érületi nevelés, a morálfejlesztés, amely során a gyermekek cselekedtetése, meggyőződésének formálása elengedhetetlenül szükséges a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében.
- A nevelés mindig egy társadalmi közegben történik, így a nemzeti értékeink megismerése és megőrzése alapfeladat.

#### **TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar irodalom  
 Önismeret/ Drámajáték  
 Ének-zene  
 Vizuális kultúra

### **ELSŐ-NEGYEDIK ÉVFOLYAM**

Korosztályi adottságaiknál fogva (alsó tagozatos) a gyermekek még nem képesek a tudatosan, teljes felelősséggel meghozott döntések felvállalására, ezért őket folyamatosan tanítani, nevelni, cselekedtetni kell, figyelembe véve a tanulók tipikus és egyéni életkori és fejlődési sajátosságait.

Az etika tanítása nagyfokú empátiát, sokirányú ismeretet, adaptivitási készséget és rugalmasságot igényel a pedagógustól, aki szakmailag is felkészült személy, fejlődés-lélektani, pedagógiai, szakdidaktikai és módszertani ismeretekkel rendelkezik. Tisztában van az alapelvekkel, melyeknek szellemiségében tanít. Együttműködik azokkal, akikkel munkatársi kapcsolatban van (szülők, osztályfőnök, igazgató, tanárok).

### **ELSŐ-MÁSODIK ÉVFOLYAM**

Az alsó tagozat első két évfolyamán az etika tantárgy elsődleges feladata az öntudatos erkölcsi-etikai gondolkodás kialakítása. Továbbá a tanuló önmagáról és közvetlen környezetéről szerzett ismereteinek tudatossá tétele, a legalapvetőbb szocio-emocionális eszköztárának létrehozása és a szokásszintű viselkedések belsővé válása.

Az érületi-lelkületi nevelés során figyelembe kell vennünk, hogy a korai iskoláskorban elcsitulnak a viharos ösztöntendenciák, és a tanuló érzelemvilágában is törekszik a felnőtt világ elvárásainak megfelelni. A család, mint az érzelmek legfontosabb biztosítója, továbbra is döntő jelentőségű a számára, de már képes elfogadni a pedagógusok és a kortársak érzelmi megnyilvánulásait. A megterhelő érzelmekkel nem tud egyedül megküzdeni. A gyermekkor meghatározó érzelmei: a szeretet, a biztonság, a bizalom, a félelem. Fontos e korosztály esetében a szülővel, a tanárokkal, a tekintélyszemélyekkel való kapcsolat.

Fontos szempont a tanító nyitott, válaszkész, az őszinte véleménynyilvánítást folyamatosan fenntartó, támogató és tiszteletben tartó pedagógiai attitűdje a tanulók életkori sajátosságainak figyelembevételével. A tanórákon a korosztály képességeihez alkalmazkodva nagyobb súllyal

jelennek meg a rajzos, kreatív, mozgásos, dramatikus játékok, helyzetgyakorlatok.

Új elem az önmagára figyelő magatartás fejlesztése, az érzések, gondolatok pontos megfogalmazása. Mind az életkor, mind a tantárgy sajátosságai miatt az 1–2. osztályos kerettantervben különös jelentősége van az egyéni különbségeket figyelembe vevő, tanulói sokszínűsége érzékenyen reagáló differenciált bánásmódnak.

Az 1–2. évfolyam kerettanterve a tanulók önmagukhoz való viszonyulására, alapvető önismeretére, valamint elemi környezetükre, a rokoni és kortárskapcsolatok közegeire összpontosít. Az első két évfolyamon a társadalmunk kulturális életét alapvetően meghatározó egyházi kultúra világgépével és szokásrendszerével ismerkednek meg. Ezek az egyházi ünnepkörök és hagyományok közös feldolgozásával valósulnak meg.

A tevékenységközpontú, tanulási tapasztalatokra épülő módszerek lehetőséget nyújtanak a személyes véleményalkotásra, a közösséghez tartozás élményének megélésére.

## ELSŐ ÉVFOLYAM

Témakör neve	óraszám
1. Éntudat – Önismeret	6
2. Család – Helyem a családban	6
3. Helyem az osztály közösségében	8
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	6
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	7
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	3
<b>Összes óraszám:</b>	<b>36</b>

### **TÉMAKÖR: Éntudat – Önismeret**

**ÓRASZÁM: 6 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a kitűzött célok teljesíthetők;
- csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is megnevezi a saját érzelmi állapotait;
- felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;
- céljai megvalósítása közben önkontrollt végez.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Önismeret
  - Saját jellemzők
  - Külső és belső tulajdonságok azonosítása, azok megítélésformáló ereje
  - Saját környezet bemutatása
  - Saját szokások azonosítása
- Érzelmek megismerése
  - Saját alapérzelmei felismerése, szóbeli megfogalmazása
  - Gondolatok és érzelmek kifejezése a helyzethez illően
  - Kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése
  - Gondolatok és érzelmek kifejezési módjainak gyakorlása
  - A veszélyt jelentő helyzetek azonosítása
- Fejlődés
  - A változások felismerése
  - A testi és szellemi fejlődés lépéseinek azonosítása

- Saját erősségek és fejlesztésre váró területek, a két oldal egyensúlyának megtalálása
- Hatékony tanulási technikák és feltételek gyűjtése
- Saját tanulási célok és jó szokások meghatározása
- Saját viselkedésre vonatkozó reflektálás gyakorlása

#### **FOGALMAK**

én, viszonyulás a másik emberhez, érzelem, érzület, öröm, bánat, félelem, harag, otthon, védettség, bizalom, fejlődés, változás, cél, szokás

#### **TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Önismeret, drámajáték-külső tulajdonságok,

Magyar irodalom-véleményalkotás, szituációs játékok, érzelmek kifejezése

Vizuális kultúra-énekrajz oszlop ábrázolása

#### **TÉMAKÖR: Család – Helyem a családban**

**ÓRASZÁM: 6 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felismeri és megnevezi a szűkebb és a tágabb családtagjait, a rokonsági szinteket
- azonosítja a családi szerep- és felelősségvállalást
- átéli a különböző családi események fontosságát
- megérti, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni;
- felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- felismeri a különböző élethelyzetek (pl. új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait;
- megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában;
- képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit;
- felismeri az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

– Egészséges életmód

- A testi és lelki állapotok néhány fő jellemzőinek azonosítása, az érzelmek hatása a fiziológiai állapotokra
- Az egészséges életmód alapelemei, az egészségmegtartó stratégiák ismerete
- A biztonság feltételeinek megérzése a mindennapokban
- Kellemetlen, bántó, feszült helyzetek azonosítása (a jó és rossz stressz megkülönböztetése)
- Helyzetek azonosítása, melyekben segítség nyújtására vagy kérésére van szükség

A tanács, segítség ajánlásának és kérésének módjainak gyakorlása

– Családi és tágabb kapcsolatok

- Családtagok, családi viszonyok jellemzése
- A családtagok közös tevékenységeinek megismerése
- Szokások a családban, és azok szerepének felismerése
- Ünnepek a családban, a családi ünnepekhez kapcsolódó szokások átélése
- A család tágabb kapcsolatrendszerének azonosítása: barátok, szomszédok, távoli rokonok, ismerősök

– Érzelmek kifejezése a családban, sorsfordító események

- A pozitív, megtartó emberi kapcsolatokban megjelenő esetleges negatív érzelmek felismerése
- Módszerek megismerése a negatív érzelmek kezelésére
- A családon belüli lehetséges konfliktusok megérzése

- Változások, események azonosítása a családban
- A szeretet kifejezésének és elfogadásának módjainak gyakorlása

**FOGALMAK**

biztonság, egészség, családtag, rokon, barát, ismerős, hétköznap, hétvége, ünnep, szeretet, tisztelet

**TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar irodalom-mesék, történetek a családról, ünnepekről, versek

Ének-ünnepről szóló dalok, zenehallgatás

Vizuális kultúra-érzelmek kifejezése rajzzal

**TÉMAKÖR: Helyem az osztály közösségében**

**ÓRASZÁM: 8 óra**

**TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatói szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában;
- megkülönbözteti a tiszteletteljes és sértő közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt, véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
- felismeri az együttműködést segítő, vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben;

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait;
- mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit;
- különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére;
- megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azok sajátos szabályait;
- rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen;
- ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermekjogokat.

**FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Kommunikáció
  - A társas érintkezés és a beszélgetés alapvető szabályainak ismerete
  - Alapvető testbeszéd-jelzések azonosítása és értelmezése
  - A verbális és nonverbális kommunikációs elemek azonosítása, az együttérzés kifejezése
  - Egyenrangú és kölcsönös kommunikáció, kommunikációt és megértést segítő verbális és non-verbális elemek felismerése
- Kortárs kapcsolatok
  - Kapcsolatok kialakítása, ápolása kortársakkal
  - A kapcsolatok kialakulását segítő és gátló viselkedési formák megkülönböztetése
  - A kortárs kapcsolatok minőségének meghatározása, a barátságok jellemzőinek felismerése
  - A barátság kezdeményezése és ápolása
- Konfliktusok
  - Az elfogadás és az elutasítás jelzéseinek azonosítása
  - Vita, veszekedés, harag okainak feltárása, a kibékülés, megbeszélés módjai, a megbocsátás elfogadása
  - Az egyenlőtlen és bántó helyzetek felismerése, és a rájuk való megfelelő reakció tanulása

**FOGALMAK**

figyelem, testbeszéd, tisztelet, sértés, vita, harag, kibékülés, elfogadás, megbocsátás, lelkiismeret

**TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar irodalom, dráma- dramatizálás, történetek feldolgozása

testbeszéd, gesztusok, mesék

**TÉMAKÖR: A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban****ÓRASZÁM: 6 óra****TANULÁSI EREDMÉNYEK****A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- ismeri az állami, nemzeti és vallási ünnepek jelentését, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre;
- ismer néhány, a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó, alapvető kulturális és természeti értéket.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- érdeklődést mutat Magyarország történelmi emlékei iránt, felismer közülük néhányat;
- különböző konkrét helyzetekben azonosítja, és társaival megvitatja a szabályok jelentőségét, megérti a szabályszegés lehetséges következményeit;
- az igazságosság és igazságtalanság fogalmát fiktív vagy valós helyzetekhez kapcsolja, véleményt alakít ki ezekről;
- felismeri a közösségek működésének feltételeit, és erkölcsi érzékenységgel viszonyul ezekhez.

**FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- A lakóhely jellemzői
  - Saját kedvelt helyszínek a lakókörnyezetben, a lakóhelyhez kötődés megfogalmazása
  - Saját lakóhely néhány nevezetességének, fontos helyeinek, személyeinek megismerése
  - Felismeri a lakókörnyezet közös gondozásának módjait és fontosságát
- Közös ünnepek
  - Az egyes egyházak ünnepkörei
  - A nemzeti ünnepek háttérben álló történetek megismerése
  - Családi, iskolai és nemzeti ünnepek jellegének megkülönböztetése
  - Az ünnepekhez való saját kapcsolódási pontok keresése (érzelmek, gondolatok, szokások)
  - Személyes részvétel a közös ünneplés előkészítésében, lebonyolításában
- Az együttélés szabályai
  - A társas szabályok szerepének meghatározása az együttélésben
  - A szabályszegés következményeinek felismerése
  - Az osztály életének közös megszervezése, megbeszélési technikák gyakorlása, kompromisszumos megoldások felismerése

**FOGALMAK**

lakóhely, szabály, alkalmazkodás, egyenlőség, igazságosság, együttműködés, érzelem, büszkeség

**TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar irodalom- az ünnepek típusai, dramatizálás; lakóhelyünk, séta, nevezetességek megismerése

**TÉMAKÖR: A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében****ÓRASZÁM: 7 óra****TANULÁSI EREDMÉNYEK****A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felismeri a természet esztétikus rendjét,
- megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének fejlesztésére.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- felelősséggel gondoskodik háziállatokról vagy a környezetében előforduló állatokról, növényekről;
- megismer néhány veszélyeztetett fajt, ezek veszélyeztetettségének okait, és megfogalmazza, miért szükséges az élővilág védelme;

- fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- A természet védelme
  - Példák megfogalmazása ember és természet kapcsolódására
  - Állatok és növények felelős gondozásának gyakorlása
  - A saját környezetben található természeti értékek gyűjtése
  - A természetvédelem fontosságának a felismerése
  - Veszélyeztetett élőlények és veszélyeztetettségük okainak megismerése
  - Környezetkárosító cselekvések azonosítása, elkerülése
- Környezetvédelem
  - A fenntarthatóság helye a mindennapi cselekvésben
  - A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása
  - A takarékoság elvének elfogadása, megfogalmazása
  - A környezetkárosító magatartások elkerülési módjainak megismerése
  - A saját, a természetben tanúsított viselkedésének kontrolálása
  - Stratégiák kialakítása a környezetkárosító magatartás elkerülésére

#### **FOGALMAK**

gondozás, gondoskodás, veszélyeztetett, természetvédelem, környezetkárosítás, hulladék, szelektív gyűjtés, környezetvédelem.

#### **TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar nyelv és irodalom- természetvédelem, növények, állatok védelme

#### **TÉMAKÖR: Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére**

**ÓRASZÁM: 3 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felismeri az olvasott vagy a hallott bibliai tanításokban és más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat;
- megismer többféle, a jelentősebb vallási ünnepekhez kapcsolódó egyházi és kulturális szokást.

#### **A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- megismer néhány fontosabb ünnephez kapcsolódó vallási eseményt és a hozzá kapcsolódó bibliai szövegekre támaszkodó történetet;
- a bibliai történetekben, a kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra, saját életéből példákat hoz.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Kérdések a világról
  - Saját kérdések megfogalmazása az ismeretlenről
  - A környező világ megismerési módjainak összegyűjtése (megfigyelés, magyarázat, kérdések a tapasztaltabbakhoz, szöveges, filmes források)
  - Gondolatok megfogalmazása a tapasztalaton túli világról (a gondolkodás, gondviselés, megismerés, képzelet, világmindenség, idő fogalma)
- Vallás, hit
  - Egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó népszokások: Mikulás, karácsony, húsvét, pünkösd történetének megismerése
  - A környezetben található egyházak, felekezetek néhány vallási szokásának megismerése
- Erkölcs
  - Az együttélést befolyásoló főbb értékek azonosítása vallási vagy kulturálisan hagyományozott történetekben (bibliai történetek, mesék, mondák)



- A szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem megjelenési módjainak felismerése a mindennapokban
- Gondolatok megfogalmazása a jóról és a rosszról
- Annak felismerése, hogy az emberek nem egyértelműen jók vagy rosszak, csak a cselekvéseik ítékelhetők meg

#### **FOGALMAK**

vallás, hit, egyházi ünnepkörök, népszokások, érték, szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem, jó és rossz.

#### **TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar irodalom-mesék, történetek feldolgozása, véleményalkotás,  
Ének-zene-egyházi muzsika hallgatása, dalok éneklése, játékok  
Vizuális kultúra-ünnepek a családban-rajzban megörökítve

#### **Minimum követelmények első évfolyam végére:**

- képes az alapérzelmek felismerésére, megnevezésére
- képes saját külső tulajdonságainak megnevezésére
- családi ünnepeket fel tud sorolni
- felismeri az egészséges életmód elemeit
- képes tisztelettudóan szólni társaihoz és felnőttekhez is
- felismeri az igazságos és az igazságtalan helyzeteket
- képes felelősséggel gondolkodni a körülöttünk élő állatokról, növényekről.

#### **TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELE 1. ÉVFOLYAM VÉGÉN**

A tantárgyi minimum teljesítése.

## MÁSODIK ÉVFOLYAM

Témakör neve	óraszám
1. Éntudat – Önismeret	4
2. Család – Helyem a családban	6
3. Helyem az osztály közösségében	4
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	4
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	7
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	11
<b>Összes óraszám:</b>	<b>36</b>

### TÉMAKÖR: Éntudat – Önismeret

**ÓRASZÁM: 4 óra**

#### TANULÁSI EREDMÉNYEK

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a kitűzött célok teljesíthetők;
- csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is megnevezi a saját érzelmi állapotait;
- felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;
- céljai megvalósítása közben önkontrollt végez.

#### FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Önismeret
  - Saját jellemzők
  - Külső és belső tulajdonságok azonosítása, azok megítélésformáló ereje
  - Saját környezet bemutatása
  - Saját szokások azonosítása
- Érzelmek megismerése
  - Saját alapérzelmek felismerése, szóbeli megfogalmazása
  - Gondolatok és érzelmek kifejezése a helyzethez illően
  - Kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése
  - Gondolatok és érzelmek kifejezési módjainak gyakorlása
- A veszélyt jelentő helyzetek azonosítása
- Fejlődés
  - A változások felismerése
  - A testi és szellemi fejlődés lépéseinek azonosítása
  - Saját erősségek és fejlesztésre váró területek, a két oldal egyensúlyának megtalálása
  - Hatékony tanulási technikák és feltételek gyűjtése
  - Saját tanulási célok és jó szokások meghatározása
  - Saját viselkedésre vonatkozó reflektálás gyakorlása

#### FOGALMAK

én, viszonyulás a másik emberhez, érzelmek, érzület, öröm, bánat, félelem, harag, otthon, védettség, bizalom, fejlődés, változás, cél, szokás

#### TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:

magyar irodalom-ítéletalkotás szövegeken keresztül, vélemények megfogalmazása; lakóhely bemutatása

### TÉMAKÖR: Család – Helyem a családban

**ÓRASZÁM: 6 óra**

#### TANULÁSI EREDMÉNYEK

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felismeri és megnevezi a szűkebb és a tágabb családtagjait, a rokonsági szinteket
- azonosítja a családi szerep- és felelősségvállalást
- átéli a különböző családi események fontosságát
- megérti, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni;
- felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- felismeri a különböző élethelyzetek (pl. új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait;
- megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában;
- képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit;
- felismeri az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat.

**FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Egészséges életmód
  - A testi és lelki állapotok néhány fő jellemzőinek azonosítása, az érzelmek hatása a fiziológiai állapotokra
  - Az egészséges életmód alapelemei, az egészségmegtartó stratégiák ismerete
  - A biztonság feltételeinek megérzése a mindennapokban
  - Kellemetlen, bántó, feszült helyzetek azonosítása (a jó és rossz stressz megkülönböztetése)
  - Helyzetek azonosítása, melyekben segítség nyújtására vagy kérésére van szükség

A tanács, segítség ajánlásának és kérésének módjainak gyakorlása

- Családi és tágabb kapcsolatok
  - Családtagok, családi viszonyok jellemzése
  - A családtagok közös tevékenységeinek megismerésére
  - Szokások a családban, és azok szerepének felismerése
  - Ünnepek a családban, a családi ünnepekhez kapcsolódó szokások átélése
  - A család tágabb kapcsolatrendszerének azonosítása: barátok, szomszédok, távoli rokonok, ismerősök
- Érzelmek kifejezése a családban, sorsfordító események
  - A pozitív, megtartó emberi kapcsolatokban megjelenő esetleges negatív érzelmek felismerése
  - Módszerek megismerése a negatív érzelmek kezelésére
  - A családon belüli lehetséges konfliktusok megérzése
  - Változások, események azonosítása a családban
  - A szeretet kifejezésének és elfogadásának módjainak gyakorlása

**FOGALMAK**

biztonság, egészség, családtag, rokon, barát, ismerős, hétköznap, hétvége, ünnep, szeretet, tisztelet

**TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar irodalom-történetek elemzése-konfliktusok felismerése, megoldási javaslatok, egészséges életmód elemeinek ismerete; dramatizálás

Ének-dalok éneklése, játékok közösen, szabályok betartása

**TÉMAKÖR: Helyem az osztály közösségében**

**ÓRASZÁM: 4 óra**

**TANULÁSI EREDMÉNYEK****A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában;

- megkülönbözteti a tiszteletteljes és sértő közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt, véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
- felismeri az együttműködést segítő, vagy akadályozó tevékenységeket, és saját szerepét az együttműködésben;

#### **A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait;
- mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit;
- különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére;
- megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azok sajátos szabályait;
- rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen;
- ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermekjogokat.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Kommunikáció
  - A társas érintkezés és a beszélgetés alapvető szabályainak ismerete
  - Alapvető testbeszéd-jelzések azonosítása és értelmezése
  - A verbális és nonverbális kommunikációs elemek azonosítása, az együttérzés kifejezése
  - Egyenrangú és kölcsönös kommunikáció, kommunikációt és megértést segítő verbális és non-verbális elemek felismerése
- Kortárs kapcsolatok
  - Kapcsolatok kialakítása, ápolása kortársakkal
  - A kapcsolatok kialakulását segítő és gátló viselkedési formák megkülönböztetése
  - A kortárs kapcsolatok minőségének meghatározása, a barátságok jellemzőinek felismerése
  - A barátság kezdeményezése és ápolása
- Konfliktusok
  - Az elfogadás és az elutasítás jelzéseinek azonosítása
  - Vita, veszekedés, harag okainak feltárása, a kibékülés, megbeszélés módjai, a megbocsátás elfogadása
  - Az egyenlőtlen és bántó helyzetek felismerése, és a rájuk való megfelelő reakció tanulása

#### **FOGALMAK**

figyelem, testbeszéd, tisztelet, sértés, vita, harag, kibékülés, elfogadás, megbocsátás, lelkiismeret

#### **TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar irodalom, dráma-geisztusok, mimika dramatizálás, történet feldolgozása

Testnevelés-csoportos játékok, játékszabályok

#### **TÉMAKÖR: A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban**

**ÓRASZÁM: 4 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

#### **A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- ismeri az állami, nemzeti és vallási ünnepek jelentését, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre;
  - ismer néhány, a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó, alapvető kulturális és természeti - értéket.

#### **A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- érdeklődést mutat Magyarország történelmi emlékei iránt, felismer közülük néhányat;
- különböző konkrét helyzetekben azonosítja, és társaival megvitatja a szabályok jelentőségét, megérti a szabályszegés lehetséges következményeit;
- az igazságosság és igazságtalanság fogalmát fiktív vagy valós helyzetekhez kapcsolja, véleményt alakít ki ezekről;

- felismeri a közösségek működésének feltételeit, és erkölcsi érzékenységgel viszonyul ezekhez.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- A lakóhely jellemzői
  - Saját kedvelt helyszínek a lakókörnyezetben, a lakóhelyhez kötődés megfogalmazása
  - Saját lakóhely néhány nevezettségének, fontos helyeinek, személyeinek megismerése
  - Felismeri a lakókörnyezet közös gondozásának módjait és fontosságát
- Közös ünnepek
  - Az egyes egyházak ünnepkörei
  - A nemzeti ünnepek háttérében álló történetek megismerése
  - Családi, iskolai és nemzeti ünnepek jellegének megkülönböztetése
  - Az ünnepekhez való saját kapcsolódási pontok keresése (érzelmei, gondolatok, szokások)
  - Személyes részvétel a közös ünneplés előkészítésében, lebonyolításában
- Az együttélés szabályai
  - A társas szabályok szerepének meghatározása az együttélésben
  - A szabályszegés következményeinek felismerése
  - Az osztály életének közös megszervezése, megbeszélési technikák gyakorlása, kompromisszumos megoldások felismerése

#### **FOGALMAK**

lakóhely, szabály, alkalmazkodás, egyenlőség, igazságosság, együttműködés, érzélem, büszkeség

#### **TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Önismeret, drámajáték-lakóhelyünk népszokásai, ünnepei

magyar irodalom-nemzeti ünnepeink, érzelmek kifejezése irodalmi művekben, dalokban

#### **TÉMAKÖR: A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében**

**ÓRASZÁM: 7 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felismeri a természet esztétikus rendjét,
- megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének fejlesztésére.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- felelősséggel gondoskodik háziállatokról vagy a környezetében előforduló állatokról, növényekről;
- megismer néhány veszélyeztetett fajt, ezek veszélyeztetettségének okait, és megfogalmazza, miért szükséges az élővilág védelme;
- fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- A természet védelme
  - Példák megfogalmazása ember és természet kapcsolódására
  - Állatok és növények felelős gondozásának gyakorlása
  - A saját környezetben található természeti értékek gyűjtése
  - A természetvédelem fontosságának a felismerése
  - Veszélyeztetett élőlények és veszélyeztetettségük okainak megismerése
  - Környezetkárosító cselekvések azonosítása, elkerülése
- Környezetvédelem
  - A fenntarthatóság helye a mindennapi cselekvésben
  - A szelektív hulladékgyűjtés gyakorlása
  - A takarékoság elvének elfogadása, megfogalmazása
  - A környezetkárosító magatartások elkerülési módjainak megismerése
  - A saját, a természetben tanúsított viselkedésének kontrolálása
  - Stratégiák kialakítása a környezetkárosító magatartás elkerülésére

**FOGALMAK**

gondozás, gondoskodás, veszélyeztetett, természetvédelem, környeztkárosítás, hulladék, szelektív gyűjtés, környezetvédelem.

**TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar nyelv és irodalom-állatok, növények gondozása, természetvédelem

**TÉMAKÖR: Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére**

**ÓRASZÁM: 11 óra**

**TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felismeri az olvasott vagy a hallott bibliai tanításokban és más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat
- megismer többféle, a jelentősebb vallási ünnepekhez kapcsolódó egyházi és kulturális szokást.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- megismer néhány fontosabb ünnephez kapcsolódó vallási eseményt és a hozzá kapcsolódó bibliai szövegekre támaszkodó történetet;
- a bibliai történetekben, a kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra, saját életéből példákat hoz.

**FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Kérdések a világról
  - Saját kérdések megfogalmazása az ismeretlenről
  - A környező világ megismerési módjainak összegyűjtése (megfigyelés, magyarázat, kérdések a tapasztaltabbakhoz, szöveges, filmes források)
  - Gondolatok megfogalmazása a tapasztalaton túli világról (a gondolkodás, gondviselés, megismerés, képzelet, világmindenség, idő fogalma)
- Vallás, hit
  - Egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó népszokások: Mikulás, karácsony, húsvét, pünkösd történetének megismerése
  - A környezetben található egyházak, felekezetek néhány vallási szokásának megismerése
- Erkölcs
  - Az együttélést befolyásoló főbb értékek azonosítása vallási vagy kulturálisan hagyományozott történetekben (bibliai történetek, mesék, mondák)
  - A szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem megjelenési módjainak felismerése a mindennapokban
  - Gondolatok megfogalmazása a jóról és a rosszról
  - Annak felismerése, hogy az emberek nem egyértelműen jók vagy rosszak, csak a cselekvéseik ítéelhetők meg

**FOGALMAK**

vallás, hit, egyházi ünnepkörök, népszokások, érték, szeretet, tisztelet, segítőkészség, türelem, jó és rossz.

**TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ:**

Magyar irodalom-ismeretterjesztő szövegek a világról, mondák, bibliai történetek a világegyetemről szóló érdekességek, ismeretek

**Minimum követelmények a második év végére:**

- képes felismerni és megnevezni a pozitív és a negatív érzelmeket
- képes néhány saját külső és belső tulajdonságát (pozitív-negatív) megnevezni
- igazságos és igazságtalan tett között képes különbséget tenni, véleményt alkotni
- képes a jó és a rossz felismerésére
- felismeri a szabályszegés következményeit
- képes a környeztkárosító tevékenységek felismerésére

- felismeri, megnevezi a hallott, olvasott történetekben az együttélés helyes szabályait
- ismeri a környezetében zajló egyházi és kulturális szokásokat
- nyitottá válik a körülötte lévő világ történései iránt.

## TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELE 2. ÉVFOLYAM VÉGÉN

A tantárgyi minimum teljesítése.

### HARMADIK-NEGYES ÉVFOLYAM

Az alsó tagozat 3-4. évfolyamán az etika tantárgy célkitűzése a korábbi években megalapozott

ismeretek elmélyítése, a készségek továbbfejlesztése; a felvetett témákban való alaposabb elmélyülés. A reális énkép kialakítására építve megkezdődhet a személyes erősségek és hiányosságok feltérképezése és alakítása; a szocio-emocionális készségek tudatos fejlesztése és a tanulót közvetlenül körülvevő társadalmi közegek után a tágabb környezet etikai szempontú vizsgálata és megértése.

A 3-4. évfolyamon folytatódik a zsidó-keresztény erkölcsi értékrend alapozása, a tanulók által képviselt értékek személyre szabott mintázatának kialakulása. A lelki én, a lelkiismeret kialakulása révén a tanulók már képesek megérteni viszonylag ellentmondásos érzelmeket és tulajdonságokat is; empátikus képességük fejlődésével pedig egyre inkább képesek mások élethelyzetének megértésére. Felerősödik a kortársak hatása, de még a pedagógus által közvetített értékeket tekintik mérvadónak. A pedagógus feladata ebben az időszakban a csoportok értékrendbeli azonosítása a szélsőségek elkerülése, valamint a tanulókkal együtt a megismert közegek kereteinek kibővítése, az eddig alapszinten ismert és alkalmazott viselkedési minták szélesebb körben való alkalmazhatósága. A 3–

4. évfolyamon fontos szerepet kapnak a tanulók önszerveződési folyamatai, saját kitűzött fejlődési céljai, valamint az azok megvalósításához vezető út megtervezése, és ennek pedagógusi nyomon követése. A pedagógus feladata ebben az életkorban az érzékenyítés, a tanulók személyes véleményére és tapasztalataira vonatkozó elfogadás és nyitottság, a társadalmi felelősségvállalás modellálása. Az alkalmazott pedagógiai módszerekben a szóbeli kifejezőkészség és az öntudatosság fejlődésével fokozatosan bővül a szóbeli, majd írásbeli feladatok köre, ugyanakkor fontos, hogy legyenek cselekedeteken alapuló, dramatikus és kreativitást igénylő, alkotó feladatok is a tanórákon. Előtérbe kerül a hithez kapcsolódó alapvető erkölcsi értékrend megismerése, megértése és belsővé tétele is. Lényege, hogy a tanulók számára nyilvánvalóvá váljon: az alapvető értékek eredete, forrásai és ezek belsővé válása tovább formálhatja spirituális világképüket is. A pedagógiai munka fontos eleme a tanulók önálló kötelezettség tudatának, akaraterejének és öntevékenységének fejlesztése; a szorgalom, kitartás és felelősségvállalás autonóm erkölcsi értékrendbe való beépülésének előmozdítása. Az alsó tagozat 3–4. évfolyamán a korábbi években megalapozott normatív erkölcsi gondolkodás, önismeret, érzelmi intellektus, spirituális világkép és társas felelősségvállalás tovább fejlődik, elmélyül, az értékrend stabilizálódik, ennek következtében a tanulók egyre határozottabban nyilvánítják ki saját véleményüket, egyre megalapozottabban hoznak döntéseket.

### HARMADIK ÉVFOLYAM

Témakör neve	óraszám
1. Éntudat – Önismeret	6
2. Család – Helyem a családban	6
3. Helyem az osztály közösségében	7
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	6

5.	A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	6
6.	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	5
<b>Összes óraszám:</b>		<b>36</b>

**TÉMAKÖR: Értudat – Önismeret****ÓRASZÁM: 6 óra****TANULÁSI EREDMÉNYEK****A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz****végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a gyengeségek fejleszthetők, és teljesíthető rövid távú célokat tűz maga elé saját tudásának és képességeinek fejlesztése céljából.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is felismeri és megnevezi a saját érzelmi állapotait;
- felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit;
- célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;
- céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol.

**FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Önismeret
  - Saját főbb testi tulajdonságok és személyiségjegyek azonosítása, az önészlelés és a környezettől érkező jelzések értelmezése
  - Annak felismerése, hogy minden embernek vannak erősségei és fejleszthető területei
  - Saját fejlődési folyamatok észlelése, jellemzése
  - Önfegyelem gyakorlása
- Érzelmek kezelése
  - Az alapérzelmeken túlmutató kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése, az ezekre adott társadalmilag elfogadható reakciók gyakorlása
  - Az önuralom fejlesztése, és cselekvési készségének megismerése
  - Az érzelmek konstruktív kifejezési módjai és egyénspecifikus érzelemszabályozási stratégiák kialakítása.
- Célok és tervek
  - Saját vágyak és célok megfogalmazása és ezek elkülönítése
  - Terv kialakítása egy saját cél elérése érdekében: cselekvéses feladatok, tervszerű lépések meghatározása, a haladás ellenőrzése és értékelése
  - Önmotiváló és önjutalmazási stratégiák megismerése, a kitűzött cél és a valóban elért eredmény összehasonlítása
- Siker és kudarc értelmezése
  - A kitartás és a pozitív viszonyulás megtartása kudarc esetén is, annak felismerése, hogy a kudarcból levont következtetések is az egyén fejlődését szolgálják
  - Reális és irreális célok felismerése, a vágyak és célok összefüggéseinek feltárása
  - Személyes példaképek kiválasztása

**FOGALMAK**

tulajdonság, érzelem, önuralom, vágy, terv, siker, eredmény, meggyőződés, példakép

**TÉMAKÖR: Család – Helyem a családban****ÓRASZÁM: 6 óra****TANULÁSI EREDMÉNYEK****A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz****végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- ismeri a család testi, lelki -védelemmel kapcsolatos feladatait



- motivált az őt érintő problémák megoldáskeresésében;
- saját maga is keres módszereket a stresszhelyzetben keletkezett negatív érzelmek, gondolatok és tettek kezeléséhez;

#### **A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- ismeri a családi biztonság kereteit az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat;
- felismeri a különböző élethelyzetek (pl.: új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait
- megérti az ünneplés jelentőségét, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni;
- megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában, természetesnek tartja ezek különbözőségét;
- felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz;
- képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- **Egészség-biztonság**
  - A testi és lelki egészség jellemzőinek megismerése, az egészségmegőrzés főbb lehetőségeinek feltárása
  - Stresszhelyzetek azonosítása saját példákon keresztül, jó és rossz stressz megkülönböztetése, a stressz- és indulatkezelés tudatos alkalmazása az azt megkívánó helyzetekben
  - A bántalmazás felismerése, megelőzése, az elérhető segítő személyek és szervezetek azonosítása
  - A kiközösítés azonosítása, elhárításának és megelőzésének lehetőségei
  - Annak megértése, hogy mindenkinek joga van a biztonsághoz és az emberi méltósághoz
- **Családok**
  - Ismerkedés a saját család múltjával, az idősebb generációk életével
  - Családi hagyományok azonosítása, családi ünnepek megtartása
  - Érzelmi kötelek a családon belül, az összetartozás jeleinek felismerése
  - Saját szerep vállalása az ünnepek előkészítésében és megtartásában
- **Családi élet**
  - Saját szerepvállalás azonosítása a család mindennapjaiban
  - A gyermekek és felnőttek feladatai
  - Saját tettekért való felelősségvállalás, a következmények elfogadása
  - A „szabad”, „lehet” és „kell” értelmezése
  - Az együttérzés, empátia, a kommunikáció módjainak gyakorlása
  - A családtagok egymásrataltsága, közös feladatok azonosítása, a részvállalás szükségességének felismerése

#### **FOGALMAK**

együttérzés, bizalom, közösség, felelősség, következmény, feladatmegosztás, joga van

#### **TÉMAKÖR: Helyem az osztály közösségében**

**ÓRASZÁM: 7 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és

- tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában
- megkülönbözteti a sértő és tiszteletteljes közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt; saját érdekeit és véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
  - felismeri az együttműködést segítő vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben.

#### **A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait;
- mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit;
- különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére;
- megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azokat sajátos szabályait;
- rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen;
- társas kapcsolatait a bizalom, szeretet, együttműködés és felelősség szempontjából vizsgálja és értelmezi;

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Kommunikáció
  - A kommunikációban részt vevő partnerek nézőpontjának megismerése, a megértésre törekvés eszközeinek használata
  - Az indulatszabályozás, a türelem, a másik fél érzelmeinek és véleményének tiszteletben tartása
  - A többszereplős kommunikációban fellépő félreértés felismerése, tisztázó kérdések megfogalmazása
  - Ismerkedés az erőszakmentes kommunikációval: az értő figyelem és az én-közlés
  - Verbális és non-verbális jelzések közötti ellentmondás felismerése
  - Az érvelés szabályainak megismerése
- Kortárs kapcsolatok
  - Kölcsönös és megtartó kortárs kapcsolatok kezdeményezése és fenntartása
  - A barátság kialakulásához szükséges személyes preferenciák azonosítása, a visszautasítás feldolgozása
  - Az előítélet felismerése és a bizalom feltételei
  - A társak megismerésének módjai
  - Saját kapcsolatok véleményezése, a kapcsolatok jobbításának lehetőségei
- Jogok, szabályok
  - Néhány alapvető gyermeki jog megismerése
  - A gyermekek joggyakorlásában részt vevő felnőttek, az alapjogok elérésének különböző módjai
  - Az alapvető gyermeki jogok sérülésének felismerése, a segítségkérés lehetőségei
  - Megérti, hogy a tanulás jog és kötelesség

#### **FOGALMAK**

megértés, ismerős, barát, kortárs, vélemény, türelem, jog és kötelesség

**TÉMAKÖR: A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban**  
**ÓRASZÁM: 6 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- ismeri az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségét, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;

- felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre.

#### **A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- ismeri a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó legfontosabb kulturális és természeti értékeket, ezekről képes ismereteket megszerezni,
- érdeklődést mutat a nemzet történelmi emlékei iránt, ismer közülük néhányat;
- ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, valamint az európai népek közös alapkulturájáról;
- különböző kontextusokban azonosítja és társaival megvitatja az együttélési alapszabályok jelentőségét, megfogalmazza a szabályszegés következményeit;
- ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermeki szükségleteket;
- tájékozott a gyermeki jogokról, ennek családi, iskolai és iskolán kívüli következményeiről, a gyermekek és felnőttek ezzel kapcsolatos kötelességeiről;
- mérlegeli az igazságosság és igazságtalanság fogalmát, a valós helyzetekben véleményt alakít ki ezekről.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Teremtett értékek
  - A lakóhely, a nemzet legfőbb természeti, épített, művészeti értékei és történelmi helyei
  - Főbb nemzetiségek és hagyományaik a lakókörnyezetben
  - Ismerkedés más népek életmódjával, szokásaival
  - A tárgyak és technológiák szerepe az életmódban
  - Az újítás és a kreativitás, mint a teremtett értékek megőrzésének, fejlesztésének alapja
- Közösség
  - A társas szabályok értelme, célja, értelmezése
  - Közösségi szabályalkotási és -értékelési technikák alkalmazása
  - A befogadó és együttműködő közösség jellemzőinek feltárása
  - Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése
  - Az ünneplés közösségformáló ereje
  - A másokért és a közösségért végzett tevékenységek formái
  - A nehéz helyzetben lévők közös segítése
- Jog és biztonság
  - A tárgyi és szellemi tulajdon és az ahhoz való jog fogalmai
  - A személyiségi jogok érvényesülése és sérelme a virtuális és valós térben
  - A virtuális térben való viselkedés biztonsági szabályai

#### **FOGALMAK**

hagyomány, tulajdon, ünnep, egyházi ünnep, természeti érték, történelmi érték, szabályalkotás, együttműködés, befogadás, felelősségvállalás

#### **TÉMAKÖR: A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében**

**ÓRASZÁM: 6 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére.
- felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét

#### **A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- felismeri, hogy miért szükséges az élővilág védelme; minderről képes információt gyűjteni fizikai és digitális környezetben is;
- fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok, és felhívja társai figyelmét is ezekre.
- **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Környezetszennyezés
  - A környezetszennyezés jelensége, fő területei, hatása a Föld, az élőlények, köztük az ember életére
  - Az élet védelmének és a felelősségvállalás etikai elvének megismerése
  - A környezetszennyezés és a fajok pusztulása közötti összefüggés felismerése
- Környezetvédelem
  - A környezetvédelem főbb szempontjai
  - A fenntartható életvitel néhány alapelve és azok figyelembevétele a saját döntések és választások során
  - Pazarlás és annak mérséklése, felesleges tárgyak és a mértékletes fogyasztási szokások
  - A hulladék és a szemét fogalma, a hulladék-újrahasznosítás
  - Cselekvési minták és újítások megismerése a környezet megújítása, szépítése, élhetőbbé tétele érdekében
  - Személyes és közös lista készítése a megőrzendő kulturális és természeti értékekről

**FOGALMAK**

környezetszennyezés, környezettudatosság, újrahasznosítás, fejlődés, mértékletesség, környezetvédelem, teremtett rend, természeti érték

**TÉMAKÖR: Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére**

**ÓRASZÁM: 5 óra**

**TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- azonosítja az olvasott vagy a hallott zsidó és keresztény bibliai tanításokban vagy más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat;
- megérti, értelmezi az európai, a nemzeti kultúra eredetét, forrását.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- értelmezi a „jó” és a „rossz”, helyes és helytelen közötti különbségeket, azokat konkrét példákon keresztül alkalmazza, és megoldási javaslatokat fogalmaz meg a helytelen viszonyulásokkal kapcsolatban;
- megismer az egyes egyházak ünnepköreihez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzá kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történeteket; megismer az egyes egyházi ünnepkörökhöz (karácsony, húsvét, pünkösd, hanuka, pészah) kapcsolódó tartalmakat, jelképeket, szokásokat, néphagyományokat
- a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz.

**FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Kérdések a világról
  - A környező világ megismerésének lehetőségei
  - A hitbeli, és az erkölcsi tartalmú ítéletek értelmezése
  - A lelkiismeret működésének jelei, erkölcsi értékek a mindennapokban: a tisztelet, a becsületesség, a mértéktartás, a felelősség, az akaraterő, az önbecsülés erényei
- Vallás, hit
  - A zsidó-keresztény kultúrkör teremtéstörténete, és világképe
  - Alapvető egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó vallási szokások, események: a karácsonyi, a húsvéti és pünkösd ünnepkör (például halál, az élet és az újjászületés értelmezése a keresztény vallásokban, ünnepek a zsidó vallásban)
  - Személyes meggyőződés és hit jelentése
  - Az azonos hittel rendelkezők közössége
- Értékek a vallási történetekben

- A hit, a vallás által közvetített alapvető emberi értékek értelmezése (önzetlenség, igazságosság, megbocsátás, jótékonykodás), az életünket vezérlő aranyszabályok, példázatok megismerése (a tékozló fiú története, a magvető példázata, a talentumokról szóló példabeszéd)
- A vallási történetekben gyökerező erkölcsi értékek és tanítás megfogalmazása

### **FOGALMAK**

érték, önzetlenség, mértékletesség, igazságosság, megbocsátás, lelkiismeret, világkép, Isten, élet, halál

### **TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI, MINIMUM KÖVETELMÉNYEK**

- meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a gyengeségek fejleszthetők, és teljesíthető rövid távú célokat tűz maga elé saját tudásának és képességeinek fejlesztése céljából.
- ismeri a család testi, lelki -védelemmel kapcsolatos feladatait
- motivált az őt érintő problémák megoldáskeresésében;
- saját maga is keres módszereket a stresszhelyzetben keletkezett negatív érzelmek, gondolatok és tettek kezeléséhez;
- felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában
- megkülönbözteti a sértő és tiszteletlen közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt; saját érdekeit és véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
- felismeri az együttműködést segítő vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben.
- ismeri az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségét, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre.
- megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére.
- felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét
- azonosítja az olvasott vagy a hallott zsidó és keresztény bibliai tanításokban vagy más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat;
- megérti, értelmei az európai, a nemzeti kultúra eredetét, forrását.

## NEGYEDIK ÉVFOLYAM

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Éntudat – Önismeret	4
2. Család – Helyem a családban	6
3. Helyem az osztály közösségében	5
4. A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban	5
5. A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében	8
6. Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	8
<b>Összes óraszám:</b>	<b>36</b>

### TÉMAKÖR: Éntudat – Önismeret

**ÓRASZÁM: 4 óra**

#### TANULÁSI EREDMÉNYEK

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a gyengeségek fejleszthetők, és teljesíthető rövid távú célokat tűz maga elé saját tudásának és képességeinek fejlesztése céljából.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- csoportos tevékenységek keretében felismeri és megjeleníti az alapérzelmeket, az alapérzelmeken kívül is felismeri és megnevezi a saját érzelmi állapotait;
- felismeri, milyen tevékenységeket, helyzeteket kedvel, vagy nem kedvel, azonosítja saját viselkedésének jellemző elemeit;
- célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket;
- céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol.

#### FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK

- Önismeret
  - Saját főbb testi tulajdonságok és személyiségjegyek azonosítása, az önészlelés és a környezettől érkező jelzések értelmezése
  - Annak felismerése, hogy minden embernek vannak erősségei és fejleszthető területei
  - Saját fejlődési folyamatok észlelése, jellemzése
  - Önfegyelem gyakorlása
- Érzelmek kezelése
  - Az alapérzelmeken túlmutató kellemes és kellemetlen érzelmeket kiváltó helyzetek felismerése, az ezekre adott társadalmilag elfogadható reakciók gyakorlása
  - Az önuralom fejlesztése, és cselekvési készségének megismerése
  - Az érzelmek konstruktív kifejezési módjai és egyénspecifikus érzelemszabályozási stratégiák kialakítása.
- Célok és tervek
  - Saját vágyak és célok megfogalmazása és ezek elkülönítése
  - Terv kialakítása egy saját cél elérése érdekében: cselekvéses feladatok, tervszerű lépések meghatározása, a haladás ellenőrzése és értékelése
  - Önmotiváló és önjutalmazási stratégiák megismerése, a kitűzött cél és a valósan elért eredmény összehasonlítása
- Siker és kudarc értelmezése
  - A kitartás és a pozitív viszonyulás megtartása kudarc esetén is, annak felismerése, hogy a kudarcból levont következtetések is az egyén fejlődését szolgálják
  - Reális és irreális célok felismerése, a vágyak és célok összefüggéseinek feltárása
  - Személyes példaképek kiválasztása

#### FOGALMAK

tulajdonság, érzelm, önuralom, vágy, terv, siker, eredmény, meggyőződés, példakép

**TÉMAKÖR: Család – Helyem a családban****ÓRASZÁM: 6 óra****TANULÁSI EREDMÉNYEK****A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- ismeri a család testi, lelki -védelemmel kapcsolatos feladatait
- motivált az őt érintő problémák megoldáskeresésében;
- saját maga is keres módszereket a stresszhelyzetben keletkezett negatív érzelmek, gondolatok és tettek kezeléséhez;

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- ismeri a családi biztonság kereteit az őt ért bántalmazást, ismer néhány olyan segítő bizalmi személyt, akihez segítségért fordulhat;
- felismeri a különböző élethelyzetek (pl.: új családtag érkezése, egy családtag elvesztése, iskolai siker, kudarc, új barátság, kiközösítés) érzelmi megnyilvánulásait
- megérti az ünneplés jelentőségét, elkülöníti a családi és az egyéb ünnepeket, és törekszik az ünnepek előkészületeinek aktív résztvevőjévé válni;
- megérti a családi szokások jelentőségét a családi összetartozás megélésében és bizalmi kapcsolatainak alakulásában, természetesnek tartja ezek különbözőségét;
- felismeri a családtagokkal és barátokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzéseit, törekszik ezek okainak feltárására, kezelésük érdekében erőfeszítéseket tesz;
- képes azonosítani a szeretet és elfogadás jelzéseit.

**FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Egészség-biztonság
  - A testi és lelki egészség jellemzőinek megismerése, az egészségmegőrzés főbb lehetőségeinek feltárása
  - Stresszhelyzetek azonosítása saját példákon keresztül, jó és rossz stressz megkülönböztetése, a stressz- és indulatkezelés tudatos alkalmazása az azt megkívánó helyzetekben
  - A bántalmazás felismerése, megelőzése, az elérhető segítő személyek és szervezetek azonosítása
  - A kiközösítés azonosítása, elhárításának és megelőzésének lehetőségei
  - Annak megértése, hogy mindenkinek joga van a biztonsághoz és az emberi méltósághoz
- Családok
  - Ismerkedés a saját család múltjával, az idősebb generációk életével
  - Családi hagyományok azonosítása, családi ünnepek megtartása
  - Érzelmi kötelékek a családon belül, az összetartozás jeleinek felismerése
  - Saját szerep vállalása az ünnepek előkészítésében és megtartásában
- Családi élet
  - Saját szerepvállalás azonosítása a család mindennapjaiban
  - A gyermekek és felnőttek feladatai
  - Saját tettekért való felelősségvállalás, a következmények elfogadása
  - A „szabad”, „lehet” és „kell” értelmezése
  - Az együttérzés, empátia, a kommunikáció módjainak gyakorlása
  - A családtagok egymásrautaltsága, közös feladatok azonosítása, a részvállalás szükségességének felismerése

**FOGALMAK**

együttérzés, bizalom, közösség, felelősség, következmény, feladatmegosztás, joga van

**TÉMAKÖR: Helyem az osztály közösségében****ÓRASZÁM: 5 óra****TANULÁSI EREDMÉNYEK****A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában
- megkülönbözteti a sértő és tiszteletteljes közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt; saját érdekeit és véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
- felismeri az együttműködést segítő vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben.

#### **A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- ismeri, és életkorának megfelelően alkalmazza a beszélgetés alapvető szabályait;
- mások helyzetébe tudja képzelni magát, és megérti a másik személy nézőpontját és érzéseit;
- különbséget tesz verbális és nem verbális jelzések között, és törekszik ezek értelmezésére;
- megkülönbözteti a felnőttekkel és társakkal folytatott interakciós helyzeteket, és azonosítja azok sajátos szabályait;
- rendelkezik megfelelő kommunikációs eszköztárral ahhoz, hogy barátsággá alakuló kapcsolatokat kezdeményezzen;
- társas kapcsolatait a bizalom, szeretet, együttműködés és felelősség szempontjából vizsgálja és értelmezi;

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Kommunikáció
  - A kommunikációban részt vevő partnerek nézőpontjának megismerése, a megértésre törekvés eszközeinek használata
  - Az indulatszabályozás, a türelem, a másik fél érzelmeinek és véleményének tiszteletben tartása
  - A többszereplős kommunikációban fellépő félreértés felismerése, tisztázó kérdések megfogalmazása
  - Ismerkedés az erőszakmentes kommunikációval: az értő figyelem és az én-közlés
  - Verbális és non-verbális jelzések közötti ellentmondás felismerése
  - Az érvelés szabályainak megismerése
- Kortárs kapcsolatok
  - Kölcsönös és megtartó kortárs kapcsolatok kezdeményezése és fenntartása
  - A barátság kialakulásához szükséges személyes preferenciák azonosítása, a visszautasítás feldolgozása
  - Az előítélet felismerése és a bizalom feltételei
  - A társak megismerésének módjai
  - Saját kapcsolatok véleményezése, a kapcsolatok jobbításának lehetőségei
- Jogok, szabályok
  - Néhány alapvető gyermeki jog megismerése
  - A gyermekek joggyakorlásában részt vevő felnőttek, az alapjogok elérésének különböző módjai
  - Az alapvető gyermeki jogok sérülésének felismerése, a segítségkérés lehetőségei
  - Megérti, hogy a tanulás jog és kötelesség

#### **FOGALMAK**

megértés, ismerős, barát, kortárs, vélemény, türelem, jog és kötelesség

**TÉMAKÖR: A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – Helyem a társadalomban**

**ÓRASZÁM: 5 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- ismeri az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségét, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**



- ismeri a közvetlen lakóhelyéhez kapcsolódó legfontosabb kulturális és természeti értékeket, ezekről képes ismereteket rendszerezni,
- érdeklődést mutat a nemzet történelmi emlékei iránt, ismer közülük néhányat;
- ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, valamint az európai népek közös alapkulturájáról;
- különböző kontextusokban azonosítja és társaival megvitatja az együttélési alapszabályok jelentőségét, megfogalmazza a szabályszegés következményeit;
- ismeri a testi és érzelmi biztonságra vonatkozó gyermeki szükségleteket;
- tájékozott a gyermeki jogokról, ennek családi, iskolai és iskolán kívüli következményeiről, a gyermekek és felnőttek ezzel kapcsolatos kötelességeiről;
- mérlegeli az igazságosság és igazságtalanság fogalmát, a valós helyzetekben véleményt alakít ki ezekről.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Teremtett értékek
  - A lakóhely, a nemzet legfőbb természeti, épített, művészeti értékei és történelmi helyei
  - Főbb nemzetiségek és hagyományaik a lakókörnyezetben
  - Ismerkedés más népek életmódjával, szokásaival
  - A tárgyak és technológiák szerepe az életmódban
  - Az újítás és a kreativitás, mint a teremtett értékek megőrzésének, fejlesztésének alapja
- Közösség
  - A társas szabályok értelme, célja, értelmezése
  - Közösségi szabályalkotási és -értékelési technikák alkalmazása
  - A befogadó és együttműködő közösség jellemzőinek feltárása
  - Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése
  - Az ünneplés közösségformáló ereje
  - A másokért és a közösségért végzett tevékenységek formái
  - A nehéz helyzetben lévők közös segítése
- Jog és biztonság
  - A tárgyi és szellemi tulajdon és az ahhoz való jog fogalmai
  - A személyiségi jogok érvényesülése és sérelme a virtuális és valós térben
  - A virtuális térben való viselkedés biztonsági szabályai

#### **FOGALMAK**

hagyomány, tulajdon, ünnep, egyházi ünnep, természeti érték, történelmi érték, szabályalkotás, együttműködés, befogadás, felelősségvállalás

#### **TÉMAKÖR: A természet rendjének megőrzése a fenntarthatóság érdekében**

**ÓRASZÁM: 8 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére.
- felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- felismeri, hogy miért szükséges az élővilág védelme; minderről képes információt gyűjteni fizikai és digitális környezetben is;
- fogyasztási szokásaiban példát hoz olyan elemekre, amelyek révén figyelembe vehetők a környezetvédelmi szempontok, és felhívja társai figyelmét is ezekre.
- **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**
- Környezetszennyezés
  - A környezetszennyezés jelensége, fő területei, hatása a Föld, az élőlények, köztük az ember életére

- Az élet védelmének és a felelősségvállalás etikai elvének megismerése
- A környezetszennyezés és a fajok pusztulása közötti összefüggés felismerése
- Környezetvédelem
- A környezetvédelem főbb szempontjai
- A fenntartható életvitel néhány alapelve és azok figyelembevétele a saját döntések és választások során
- Pazarlás és annak mérséklése, felesleges tárgyak és a mértékletes fogyasztási szokások
- A hulladék és a szemét fogalma, a hulladék-újrahasznosítás
- Cselekvési minták és újítások megismerése a környezet megújítása, szépítése, élhetőbbé tétele érdekében
- Személyes és közös lista készítése a megőrzendő kulturális és természeti értékekről

#### **FOGALMAK**

környezetszennyezés, környezettudatosság, újrahasznosítás, fejlődés, mértékletesség, környezetvédelem, teremtett rend, természeti érték

#### **TÉMAKÖR: Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére**

**ÓRASZÁM: 8 óra**

#### **TANULÁSI EREDMÉNYEK**

**A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:**

- azonosítja az olvasott vagy a hallott zsidó és keresztény bibliai tanításokban vagy más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat;
- megérti, értelmei az európai, a nemzeti kultúra eredetét, forrását.

**A témakör tanulása eredményeként a tanuló:**

- értelmezi a „jó” és a „rossz”, helyes és helytelen közötti különbségeket, azokat konkrét példákon keresztül alkalmazza, és megoldási javaslatokat fogalmaz meg a helytelen viszonyulásokkal kapcsolatban;
- megismer az egyes egyházak ünnepköreihez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzá kapcsolódó zsidó és keresztény bibliai szövegekre támaszkodó történeteket;
- megismer az egyes egyházi ünnepkörökhöz (karácsony, húsvét, pünkösd, hanuka, pészah) kapcsolódó tartalmakat, jelképeket, szokásokat, néphagyományokat
- a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz.

#### **FEJLESZTÉSI FELADATOK ÉS ISMERETEK**

- Kérdések a világról
  - A környező világ megismerésének lehetőségei
  - A hitbeli, és az erkölcsi tartalmú ítéletek értelmezése
  - A lelkiismeret működésének jelei, erkölcsi értékek a mindennapokban: a tisztelet, a becsületesség, a mértéktartás, a felelősség, az akaraterő, az önbecsülés erényei
- Vallás
  - A zsidó-keresztény kultúrkör teremtéstörténete, és világképe
  - Alapvető egyházi ünnepkörök és a hozzájuk kapcsolódó vallási szokások, események: a karácsonyi, a húsvéti és pünkösdü ünnepkör (például halál, az élet és az újjászületés értelmezése a keresztény vallásokban, ünnepek a zsidó vallásban)
  - Személyes meggyőződés és hit jelentése
  - Az azonos hittel rendelkezők közössége
- Értékek a vallási történetekben
  - A hit, a vallás által közvetített alapvető emberi értékek értelmezése (önzetlenség, igazságosság, megbocsátás, jótékonykodás), az életünket vezérlő aranyabályok, példázatok megismerése (a tékozló fiú története, a magvető példázata, a talentumokról szóló példabeszéd)

- A vallási történetekben gyökerező erkölcsi értékek és tanítás megfogalmazása

### **FOGALMAK**

érték, önzetlenség, mértékletesség, igazságosság, megbocsátás, lelkiismeret, világkép, Isten, élet, halál

### **TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI, MINIMUM KÖVETELMÉNYEK**

- meggyőződik róla, hogy a hiányosságok javíthatók, a gyengeségek fejleszthetők, és teljesíthető rövid távú célokat tűz maga elé saját tudásának és képességeinek fejlesztése céljából.
- ismeri a család testi, lelki -védelemmel kapcsolatos feladatait
- motivált az őt érintő problémák megoldáskeresésében;
- saját maga is keres módszereket a stresszhelyzetben keletkezett negatív érzelmek, gondolatok és tettek kezeléséhez;
- felméri az osztályközösségben elfoglalt helyét és feladatait; érdeklődésének és tudásának megfelelő feladatot vállal a közös munkában
- megkülönbözteti a sértő és tiszteletteljes közlési módokat hagyományos és digitális környezetben egyaránt; saját érdekeit és véleményét másokat nem bántó módon fejezi ki;
- felismeri az együttműködést segítő vagy akadályozó tevékenységeket és saját szerepét az együttműködésben.
- ismeri az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségét, a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét;
- felismeri a közösségek működésének feltételeit, a kiközösítés jeleit, és erkölcsi érzékenységgel reagál ezekre.
- megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére.
- felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét
- azonosítja az olvasott vagy a hallott zsidó és keresztény bibliai tanításokban vagy más kulturálisan hagyományozott történetekben megjelenő együttélési szabályokat;
- megérti, értelmei az európai, a nemzeti kultúra eredetét, forrását.